

1) archaické (240 př. Kr. – 80 př. Kr.)	3) císařské – Augustovo
2) klasické – Cicerovo (cca 2. pol. 1. stol. př. Kr.)	4) stříbrné (14 – 117)
	5) pozdní – období úpadku (od r. 117)

Význam římské literatury pro rozvoj evropské kultury a vzdělanosti

- inspirace římskými básníky a řečníky v období renesance, humanismu, pro dramatiky (Molière)

Období archaické

- jiný vztah k bohům, spíš estetické ozdoby domů, zařízení; už je tak neprožívali, nemodlili se tolik
- milovali krásné věci, estéti
- vpády do Řecka: památky, literatura, na ně navázali, někdy doslova kopírovali, vzali za své...

Titus Maccius Plautus

- komedie; miloval jazykovou komiku
- (změna podoby divadla, už ne otevřené amfiteátry ale kamenné domy, také se hrálo venku, polokruhová orchestra)

O HRNCI (inspiroval **Moliéra** – **LAKOMEC**)

PSEUDOLUS

- ani kladný ani záporný hrdina; vychytralec či lhář, nejčastěji vojáci, otroci
- často vstupuje do děje fortuna=štěstí (náhoda nebo bohyně štěstí)
- děj v Athénách, dva domy boháčů, syn se zamiluje do otrokyně toho druhého, pomáhá mu jeho otrok; má přechytračit toho druhého

Publius **Terentius Afer** - kartaginský otrok, napsal 6 komedií, všechny se zachovaly

- na rozdíl od Plauta - vážné hry úspěšné u vyšších kruhů římské společnosti

TCHÝNĚ, BRATŘI

Období Cicerovo

Marcus Tullius **Cicero** – 45 popraven na příkaz Antonia

- filozof, advokát, politik, vynikající řečník
- čistá latina, důraz na stylistiku a jazykovou kulturu, upevnil tvarosloví (ciceronská perioda = dlouhé souvětí, dělí se na předvětí a závětí)
- množství osobních dopisů, sbírka
- byl příkladem v období humanismu a renesance

TUSKULSKÉ HOVORY – věnováno Brutovi; tři knihy:

- 1) vězení, ztráta svobody, 2) osud, 3) povinnosti

ESEJ O PŘÁTELSTVÍ – jako o vztahu

ŘEČI PROTI CATILINOVÍ – nejslavnější politická řeč proti Catilinovi

(který byl politický odpůrce - pokusil se zorganizovat spiknutí a násilím se chopit moci, Cicero to odhalil a proto popraven)

ŘEČNÍK – spis, který shrnuje teorii řečnictví.

Gaius Valerius **Cattulus** – nejlepší římský básník, jediný čistý lyrik římské literatury

- miloval ženu Lesbii – nenaplněná láska, provdala se za jiného
- odpůrce Cicerona a Caesara; myšlenka "**odi et amo**" = „nenávidím a miluji“

- škola Mladořímská Moderna – velice moderní na tehdejší dobu, obdivovatelé Sapfó
- láska k ženě, nepřilíš vážné, také ironie, kritika mravních úpadků Říma

Titus **Lucretius** Carus - naučné a tendenční básnictví

- O PŘÍRODĚ** - zdůrazňuje duševní vyrovnanost, klid

Období Augustovo

- miloval literaturu, umění, kulturu; ke dvoru zval mladé umělce, básníky, recitátory
- za jeho doby: největší osobnosti římské literatury

Publius **Vergilius** Maro (70-19př.n.l.)

- ideál klidného života, optimistické, příroda: nezkažená městem, čistá
- vzor pro středověkou kulturu - **Dante Alighieri** si ho vybral jako průvodce v **BOŽSKÉ KOMEDII**

BUKOLIKA = Zpěvy pastýřské

GEORGIKA = Zpěvy rolnické; o přírodě; vložené příběhy, pověsti, antické mýty

- a) jak pracovat na poli
- b) stromy, pěstování vinné révy
- c) chov dobytka
- d) chov včel, řád

AENEIS – epos; vrchol římského básnictví, dlouho sloužil jako učebnicový text

- oslavuje římskou moc, úctu a oddanost k bohům a národu
- římský antický svět, idealizace, částečně jako Ilias a Odyssea, jakoby navazuje na Homéra
- trojský hrdina Aeneas považován za zakladatele Římského impéria
- pasivní hrdina, podřízen bohům, souhlasí s nimi, chápe, že jeho život je v rukou božích

Quintius **Horatius** Flaccus – jižní Itálie, otec otrok propuštěn na svobodu

- mistr verše, vzor Catullus; lyrické básně, úvahy o smyslu života

epódy = krátké básně, satirický ironický podtón – základ dvojverší

HOVORY (=Satiry) – kritika úpadku římských mravů, útočné básnické úvahy, Ódy

Publius **Ovidius** Naso – asi nejznámější z římské literatury

- bohatá rodina, v Římě se nenarodil – zde jako malý chlapec do škol: na zkušenou
- bratr ve 20-ti umírá, poté v Athénách dokončuje vzdělání -> básník na volné noze, otcí se to nelíbilo, proto bral alespoň nižší funkce, stejně se více věnuje literatuře
- kvůli rodině se oženil, vzápětí rozvedl, 2. žena záhy umírá, zůstává po ní dcera
- 3. žena bohatá vdova Fábia – vysoká aristokracie, konečně tam kde ho chtěl mít otec
- je výborný a žádaný řečník, oblíbený ve vysokých kruzích
- jenže: zastal se císařovy dcery a její lásky k nešlechtici – císař ho posílá do vyhnanství do Rumunska, stále doufá, že se vrátí, ale nakonec zde sám, opuštěný a bez rodiny umírá

LISTY HEROIN – dopisy slavných žen slavným mužům (Penelopé Odysseovi, Faidra, Médea...)

- + 3 dopisy mužů ženám (Paris Heleně...)

UMĚNÍ MILOVAT – rady jak získat ženu/muže a udržet si je

PROMĚNY - přebásnění antických řeckých básní, motiv přeměny

- **FILEMÓN A BAUCIS** - v stromy; **PYGMALION** – socha krásné ženy v dívku; **DAIDALOS A IKAROS**
- sjednocujícím motivem je láska

LISTY Z PONTU – vyrovnávání účtů s Římem; mravní úpadek...

KALENDÁŘ, TRISTIE – žalozpěvy

} Z vyhnanství

Stříbrný věk

- po smrti císaře Augusta, společensky a kulturně na sestupu!
- rozkladu společnosti, vláda se opírá o násilí a moc armády
- vytváří se rétoricko-deklamační sloh, reakce na období Cicera
- nový typ v literatuře: tyran; upřednostňuje se jednoduchost, prudkost a vášnivost

Lucius Anneus **Seneca** – advokát, řečník, básník, nějakou dobu ve vyhnanství

- vychovatel císaře Nera, nakonec kvůli spiknutí proti němu donucen k sebevraždě
- filozofická díla, o morálce a chování lidí; propagoval stoický způsob života, autorem řady tragédií

O DUŠEVNÍM KLIDU – filozofická próza

LISTY LUCILIOVI - poučuje o životě, bohatství, chudobě, kritizuje otroctví apod.

O LASKAVOSTECH - určeno Nerovi; laskavost má být ctností

Gaius **Petronius** Arbiter

- působil na dvoře císaře Nera, „arbiter elegantiarum“ - soudce vkusu
- satirická próza; ukazuje hloupé zbohatlíky, dílo nedokončeno

HOSTINA U TRIMALCHIONA

SATIRICON – satira na život v Římě, realismus se prolíná s fantazií;

- děj vypráví o dvou propuštěných otrocích - cestují po jižní Itálii, doprovází je Giton - zároveň jejich milencem
- setkají se s chlápým staříkem Eumolpem (ten vypráví o svých milostných dobrodružstvích s chlapci a přednáší básně)

Caius Julius **Phaedrus** – bývalý otrok z Makedonie, propuštěn Augustem; později učitel a bajkař

- přebásnil Ezopovy bajky; 15 knih bajek, dochovalo se jen asi necelých 5; jednoduchá témata
- autor řady citátů (např.: „Vzdělaný člověk má vždy v sobě bohatství.“)

Satira

D. I. **Iuvenalis** - **O LAKOMSTVÍ, O VZTAZÍCH RODIČŮ K DĚTEM**

M. V. **Martialis** - autor epigramů (inspirace K.H.Borovského)

Historická literatura

Marcus **Cato** - zakladatelem historické prózy a řečnictví (archaické období)

Gaius Julius **Caesar** - **ZÁPISKY O VÁLCE GALSKÉ** (klasické období)

Suetonius - **ŽIVOTOPISY CÍSAŘŮ**; **Tacitus** – **DĚJINY, LETOPISY** (stříbrné období)

Titus **Livius** – dílo **O ZALOŽENÍ MĚSTA ŘÍMA** (počátky + dějiny Říma)

Licinius – **DĚJINY ŘÍMSKÉ**

Období úpadku

- 2. stol. n. l. **Marcus Aurelius** - **HOVORY K SOBĚ**
- zánik Říše římské 476 n. l.
- stagnace literatury, žádná významná díla v této době
- Aurelius Prudentius Clemens - spíše křesťanská literatura